

МЪГЛАТА

От всички посоки към площада прииждаше мъгла на талази. Не бързаше. Стъпваше господарски — нашироко. Обхващаше къщите и изтикваше малкото останала светлина. Мъглата умееше да си прави шеги, с когото и където завърне. Създаваше нереалност наред съвсем обикновени и реални неща. Хората не вървяха в мъглата, а плуваха. Появяваха се, изчезваха, пак се появяваха. И както някой говореше с някого, така изречението му увисваше във въздуха и думите му се загубваха заедно с него из лепкавата същност на мъглата.

Само който е живял около Дунава, знае за каква мъгла става дума. Мъгла — магия. Тази магия бе превърнала в необикновени скромните обитатели на градчето.

Ето го — бай Райко. Изплува от мъглата. На младини бе пътувал из Европа — шарена персона, доколкото можеше да се види шаренията му в тази сива тепавица. Той продаваше лотарийни билети — късчета надежда. Винаги носеше тиролски костюм, само че в шотландско каре — измислен от него „стил“. И зиме, и лете панталоните му бяха под коленете — седем осми, стегнати с катарамии. От тях излизаха рипсени чорапи и подобаващи обувки.

Кочо е друг обитател на мъглата — циганин. Не беше „самичък“, горкият! Помагаше тук-там и така преживяваше. Децата тичаха след него, дразнеха го, той се ядосваше и ги гонеше — олелията им обикаляше мъгливите улици — често краят ѝ застъпваше началото и го сдъвкваше като скорпион.

Ами Чупи-Купи! Продавачът на съдове — „Стъклария и порцелан“. Че кой не чупи! Особено в тази мъгла, и хайде при Чупи-Купи. Никой вече не се сещаше за истинското му име. А той добре си преживяваше покрай несръчните си съграждани.

Ето го и Пешо-Фотото! Не минаваше събитие в градчето без него. Сватби, погребения, другарски срещи. Но най-важни бяха снимките, които правеше за паспорт. В тази мъгла, ако хората нямаха паспорти, съвсем щеше да се обърка работата. Нищо че човекът от снимката трудно се разпознаваше. Това не беше от значение — „Документът е важен! — така казваше Пешо-Фотото. — Без документ ти просто не съществуваеш! Да знаете, че паспортите ги е измислил някой, дето се е родил в мъгла!“

Идва ред и на двете „дамии“ — Геройка и Шана! В градчето имаше военно поделение. Но тъй като войниците бяха далече от голямото началство, режимът им бе леко халтав. Та им се намираше много време да обръщат внимание на „дамите“. Рядко се случваше командирът им да ги юрне в посока — близкото възвишение. Вече го бяха „превзели“, а и на него никак не му се бродеше по чукарите в тая мъгла. Още повече че по това време на годината той слагаше

зелето — една много „деликатна работа“. Не беше ясно защо точно тук имаше военно поделение, и когато се видя, че мъглата взе да поглъща войниците и те започнаха да се губят, го закриха. С него си заминаха и „двете дами“.

Много обичах мъглата. И как не! Тръгнеш от вкъщи и хоп, след двацет метра следите ти се изгубват. Гледаш къщите, магазините, а те плуват — носят се, и като че ли всеки път са на различно място.

От мъглата изскача и Цветко. Той винаги бута колело. Но от известно време носи и „брадве“. Ами има човекът две дъщери и в тая мъгла кой знае какво щеше да им щукне в главите. Та той си отваря очите на четири — пази честта им, а пък „брадвето“ му е „за всеки случай“.

Току до градската градина е седнала баба Калиопа. Пак е дотърпила дървената количка пълна с лимонада — жълта и червена. Шишетата са от онези, с топчетата. Пиеш лимонадата направо там, при нея, защото шишето ѝ трябва, за да го напълни отново. В тая мъгла не е много за лимонада, но като няма друго...

После си купуваш слънчоглед от баба Велика, и си ръсиш на воля шлюпките, няма кой да те види! Да, пред кметството има табелка „Не плюйте по тротоарите — те са ваши!“, но нали е мъгла... Абе, как може един тротоар да е наш, но това е друга тема.

В мъглата се дочува дрънчене като от впряг. Но не е — всички знаят, че това е Васко-Пагона! Бивш цигулар, мръднал след побой. Оттогава ходи все с шинел. А дрънченето идваше от алуминиевите съдинки, които висяха на връв през рамото му. Носеше ги, защото очакваше всеки момент да го „мобилизират“.

За другите обитатели какво да ви разказвам — хора, живеещи в мъгла. За всеки, който се беше измъкнал от градчето, останалите казваха, не без завист: „Хвана мъглата — и продължаваха, клатейки глави: — Ама ще си говорим после. То така е лесно! Я остани тук да живееш, да те видим!“

Много години минаха и на мъглата взе да ѝ омръзва в това градче. Особено като изпрати и последните по-колоритни обитатели в мъгливите гробища — повече нямаше кого да омъглява. Един ден тя събра валмата си колкото можа и с припълзяване тръгна към столицата. Дочула беше, че там има много шарен народ. И нали си е любопитна, рече сама да провери. А и друго имаше наум — бяха ѝ казали, че децата заминават.

— Как така заминават! Къде заминават? — питаше се мъглата, докато сама не се увери. И реши да сложи край на тази неразбория.

Обходи града, но не видя нищо интересно. Накрая стигна до летището — Терминал 2. А там — народ, народ! И всички тръгнаха нанякъде!

— Брей — рече си мъглата. — Аз за какво съм тук?

И веднага легна ниско над Софийското поле. Разпръсна поли, фусты и пещемали, разхвърля кълбетата си и покри всичко наоколо. Заприлича на огромна квачка, в полога на полето. Даже врабчетата се видяха в чудо — взеха да се блъскат едно в друго, и се изпокриха. Протегна се мъглата и рече:

— Ха сега летете, да ви видя!

Летете, ама нито един самолет не можа да излети. И оттогава всички се лутат из нея. Щурат се нагоре— надолу, не само че не летят, но не могат да намерят и обратния път към домовете си. Чакат мъглата да се вдигне. А тя така удобно се е настанила тука!

Сега причаква шарения свят. Мине ли някой, тутакси го омотава в прегръдката си. Вярва, че омотаният човек не помни накъде е тръгнал — „Все му е мъгла“.

А шарен свят, колкото щеш!

ЧЕТЕЦА

Всеки ден минавах по Уест Бродуей. В долната му част, към Канал, точно срещу аржентинския ресторант седеше бездомник на тротоара. Независимо от времето той идваше. Опираше гръб на витрината на един неработещ магазин и четеше. Книгите, които носеше, бяха вехти и окъсани, Бог знае откъде ги намираще. Беше толкова съсредоточен, че не забелязваше никой и нищо. Градът вреше и кипеше — минаваха красиви жени, пожарни и линейки с пуснати сирени, мощни мотори — непрекъснат поток от коли, отправили се към тунела за Ню Джърси.

Нищо от случващото се около него не беше в състояние да го разсее. Той си четеше.

Дойдох и на другия ден. Започнах да го наблюдавам. Човекът имаше ритуал — неизменен. Идваше всяка сутрин точно в десет. Заставаше с гръб към улицата и с празни очи се вглеждаше в още по-празната витрина. Това продължаваше дълго, след това с едни и същи жестове се опитваше да хване нещо въображаемо във въздуха — виждаше го само той. После кършеше ръце и бавно — молитвено, ги прибираше към сърцето си. Отново замахваше и сплиташе пръсти зад гърба си. Никога не обърка движенията. Те следваха с точността на автомат. Пак се вглеждаше напред в нищото и чак след това сядаше и опираше гръб на стъклото. Четеше съсредоточено, като всяка прочетена страница откъсваше и слагаше в една торба. Така до самия край на книгата. След това от друга торба вадеше нова книга и започваше всичко отначало — четеше, късаше страниците и ги прибираше.

До мръкнало напълваше няколко торби. После си тръгваше. Един ден тръгнах след него. Взе шестицата на метрото и слезе на последната спирка в Бруклин. Повлече торбите си, след няколко преки сви и спря пред метална врата. Потропа. Отвътре се подаде чорлавата глава на афроамериканец, като видя

Четеца — отвори, пое торбите, подаде му няколко монети и бързо затвори вратата. Странникът тръгна към близкия храм. Там остави всичките монети в кутията за дарения и си излезе. На гърба на храма имаше трапезария за бездомни. Взе си топла супа с парче хляб и се оттегли в най-тъмния ъгъл.

Тръгнах си, мислейки, че съм разгадал още една човешка душа. Наложих да замина, върнах се отново след месец и половина. Бях забравил за четящия бездомник, но когато отново минах по Уест Бродуей, той беше пак там. На другия ден му занесох няколко книги и това ми стана навик. Носех му храна, оставях му и пари, но не ги докосваше. Затова спрях и му донасях само книги. Нито веднъж не ме погледна и не ми каза нищо.

Беше понеделник — денят, в който моят стар познайник изпадна в делириум. Когато отидох отново, около него се беше събрала тълпа. Всички говореха възбудено, а той крещеше нещо нечленоразделно и сочеше осветената и лъсната витрина на магазина. Витрината, която доскоро беше неговото убежище. А ето сега магазинът беше отворил врати и собственикът не искаше отпред да се мотаят „отрепки“, които да прогонват клиентелата му. Полицай се опитваше да успокои бездомника, но това никак не му се удаваше. След малко се появи линейка. Някак успяха да натикат човека в нея. Книгите и торбите му останаха разпилени на тротоара. Хората се разотидоха, аз приближих и започнах да ги събирам. През цялото време се чудех какво чете този човек. Сега получих отговор — всичко! Книгите бяха научни, политически, криминални, любовни — всякакви. В четенето му нямаше система. Единствената цел беше самото четене. Странна лудост — мислех си аз и нещо ме поведе към онази метална врата в Бруклин, откъдето четецът получаваше подаянията си. Наложих се дълго да тропам. Усещах, че ме наблюдават и затова не се отказах. Най-после чорлавата глава се подаде и не много любезно ме попита какво искам. Подадох банкнота и човекът видимо се оживи, стана любезен. Исках единствено да узная кой беше четящият бездомник. — „Това ли било, за професора ли става дума? Е, той е хаховец! Мръднал е след катастрофа. Разправят, че изгубил семейството си. Напуснал работа. Никой не знае къде е домът му — и малко сервилно добави: — Ние му помагаме с каквото можем, изкупуваме му хартията, но днес не е идвал, а той никога не закъснява!“

Тръгнах си, а мисълта за опустошената душа на професора, за съсипания му живот, не ме напуснаше. Четейки, той е бягал от реалността. Единствената защита за него се е оказала лудостта. Оцеляването, макар и мизерно, на този нещастен човек се дължеше не на подаянията, а на четенето! С него е хранел и приспивал мислите си. Може би се е идентифицирал подсъзнателно с тъмната витрина, тъмна като душата му, и когато му я отнеха, неговият крехък свят рухна. Нямаше какво повече да правя в Бруклин. Прибрах се унил към дома си — човешката мъка с неизброимите си проявления беше обсебила ума и душата ми.